

4. Общая политика США в сфере информационной безопасности. URL :
[http: www. INTUIT. ru.](http://www.INTUIT.ru)

Квасниця Оксана Василівна
К. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету
Фецула Роман Володимирович
Студент II курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету

ВЕКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Зростання залежності української економіки та фіскальної сфери від зовнішніх державних запозичень внаслідок негативних проявів внутрішніх економічних та політичних дисбалансів, а також гібридної війни з Російською Федерацією актуалізує питання пошуку шляхів підвищення ефективності політики управління державним боргом України виходячи з необхідності забезпечення боргової безпеки та стимулів для економічного зростання.

Значні обсяги державного боргу України та стрімка динаміка його зростання упродовж останніх декількох років створюють передумови для формування серйозних боргових загроз для національної економіки. У даному контексті важливими завданнями державної політики є не лише постійний моніторинг загального обсягу державного боргу України з метою недопущення його збільшення понад безпечну межу, а й пильне спостереження за динамікою складових державного боргу та оптимізація його структури. Адже саме структура державного боргу, будучи важливим фактором основних боргових параметрів, визначає характер та, певною мірою, інтенсивність впливу державного боргу на соціальні й економічні процеси в державі.

Загалом оптимізація структури державного боргу у заданих напрямках сприятиме посиленню значення державного боргу як ефективного інструмента стимулювання соціально-економічного розвитку. У розрізі кожного з запропонованих напрямків доцільно обрати відповідні підходи та методи, ефективний інструментарій.

Базовим документом щодо боргової політики України є Стратегія управління державним боргом на 2021-2024 роки затверджена Кабінетом Міністрів України.

Впровадження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки дозволить надалі підтримувати імідж держави як надійного партнера, що проводить прозору та передбачувану боргову політику. У свою чергу, це матиме позитивний вплив на умови державних запозичень та сприятиме інвестиційній привабливості України.

Управління державним боргом в Україні в умовах капіталодефіцитної економіки має бути спрямоване на підвищення частки внутрішніх запозичень, що є засобами перерозподілу доходів всередині країни [1]. Удосконалення управління внутрішнім державним боргом потрібно здійснювати у контексті підвищення ліквідності вітчизняного ринку боргових цінних паперів шляхом : забезпечення прозорості діяльності держави як емітента боргових зобов'язань та доступність й зрозумілість умов інвестування у такі інструменти; підвищення довіри з боку інвесторів до держави через своєчасне та повне погашення й обслуговування боргів за цінними паперами; підвищення інвестиційної привабливості внутрішніх боргових зобов'язань держави.

Управління зовнішнім боргом ґрунтується на досягненні довгострокової стійкості, що виключає можливості виникнення криз ліквідності або неплатоспроможності, та відповідно на поступовому зниженні залежності держави від ситуацій на світових ринках позикового капіталу. Оптимізацію зовнішнього боргу, як вважає А. Попкова слід здійснювати за такими напрямками:

максимізація частки кредитів на преференційних умовах та мінімізація частки фінансування на ринкових умовах; мінімізація платежів з обслуговування державного боргу, що підлягають виплаті в період до завершення інвестиційних проектів; диверсифікація валютної структури зовнішніх запозичень для мінімізації ризиків, пов'язаних з коливанням валютних курсів [2, с.41].

Також, слід оптимізувати структуру державного боргу у частині співвідношення між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями. У процесі управління боргом пріоритет повинен надаватись середньо- та довготерміновим борговим зобов'язанням. Це дасть змогу розподілити боргове навантаження у часі між різними групами інвесторів та забезпечить ефективніше управління ним. Проте управління короткостроковими зобов'язаннями також дуже важливий та важкий процес, оскільки терміни виплат по них дуже малі, тобто держава не встигатиме їх виплачувати. Щоб уникнути проблем, які можуть виникнути під час зростання короткострокових боргів, державі необхідно провести зміни у структурі короткострокових або ж вічних боргів, за якими виплачуються лише відсотки.

Важливо під час управління боргом є оптимізація термінів сплати за зобов'язаннями держави. До необхідних заходів у цій сфері належать:

- коригування боргових зобов'язань за термінами користування залежно від етапу економічного розвитку держави;
- забезпечення єдності планування та обліку усіх операцій щодо залучення, обслуговування та погашення державного боргу;
- організація планування випуску боргових зобов'язань, враховуючи сезонний чинник наповнення державного бюджету;
- забезпечення максимальної прозорості та узгодження усіх стадій здійснення запозичень – від розгляду доцільності залучення позик до їх остаточного погашення;
- посилення контролю за цільовим спрямуванням та обґрунтованістю

джерел погашення державних позик.

Слід взяти за мету зниження розміру боргу та сплати процентів перед міжнародними офіційними кредиторами, розробивши стратегію переорієнтації на ринкові джерела запозичень із використанням широкого набору інструментів, випробуваних міжнародною практикою. Міністерство фінансів України з метою оптимізації структури державного боргу та зменшення видатків на його обслуговування повинно проводити активну політику управління державним боргом: здійснювати операції дострокового викупу, запровадити практику використання деривативів при емісії боргових зобов'язань, використовувати інструменти хеджування та сек'юритизації боргу. Функції управління поточного держборгу має здійснювати уповноважений державний банк-агент. Уряд повинен послідовно вживати заходів щодо підвищення суверенного кредитного рейтингу України.

Основним стратегічними цілями щодо вдосконалення управління державним боргом доцільно визначити такі цілі, як:

- зменшення боргової залежності держави від міжнародних фінансових організацій;
- зниження дохідності облігацій зовнішньої державної позики наслідком чого стане зменшення вартості обслуговування зовнішнього державного боргу;
- формування механізму щодо обов'язкового використання частини зовнішніх державних позик для збільшення капітальних видатків з державного бюджету і стимулювання капітальних інвестицій.

Інституційне розмежування запозичень, отримуваних з метою обслуговування та погашення державного боргу, та запозичень на цілі розвитку дозволить:

- перекласти на кредитну основу фінансування частини видатків розвитку;
- забезпечити довготривале фінансування державних інвестиційних програм;

- забезпечити контроль за цільовим характером та ефективністю реалізації гарантованих державою кредитів;

- узгодити та контролювати реалізацію бюджетних інвестиційних програм, які зараз здійснюються за рахунок спеціального фонду бюджету.

Українському уряду слід опиратись на іноземний досвід управління державним боргом, тому в оцінці ефективності боргової політики слід акцентувати увагу на застосуванні методу «цільових орієнтирів» (benchmarking), на основі якого може здійснюватися неупереджена оцінка ефективності боргової політики. Між тим, його застосування передбачає проведення активної політики в частині як здійснення запозичень, так і операцій із державним боргом на основі застосування стандартних схем і процедур: дострокового викупу, використання деривативів при емісії боргових зобов'язань, хеджування та сек'юритизації боргу [3, с. 14].

У контексті оптимізації управління державним боргом потрібно забезпечити зниження питомої ваги позик від міжнародних фінансових організацій у структурі державного боргу до 11-15%, що дозволить зменшити залежність економіки України і держави як інституту міжнародного права від міжнародних фінансових організацій та мінімізувати прояви елементів зовнішнього управління.

При цьому значна увага має бути приділена розвитку та постійному вдосконаленню питання управління ризиками спроможності держави виконувати свої боргові зобов'язання (ризики платоспроможності) та удосконаленню механізмів визначення реалізації боргової політики.

Відзначимо, що збільшення питомої ваги національної валюти у структурі державного боргу, також дозволить мінімізувати валютно-курсіві ризики під час проведення політики управління державним боргом України та зменшити втрати держави внаслідок зміни валютного курсу.

На думку науковців, державні боргові запозичення, як внутрішні, так і зовнішні, можуть позитивно вплинути на всю економіку країни, за умови, якщо вони будуть спрямовані на вирішення стратегічних завдань радикального підвищення ефективності використання інтелектуального і кадрового потенціалу України на шляху переходу від сировинного до наукомісткого розвитку, а саме:

1. Припинити надання державних гарантій за кредитами з огляду на вичерпання і перевищення ліміту державних гарантій, встановленого законом про бюджет; надавати гарантії виключно за умовами строковості, платності та зустрічних гарантій, отриманих від інших кредиторів.

2. Повернути Верховній Раді України повноваження, пов'язані із затвердженням сум державних гарантій, напрямів використання коштів, залучених під державні гарантії, та визначенням бенефіціарів державних гарантій.

3. Відмовитися від вираховування позик від міжнародних організацій до Державного бюджету, внаслідок яких створюється інфляційне навантаження (через конвертації отриманих валютних коштів у гривню) і виникають загрози для стабільності державних фінансів загалом [4, с. 171].

4. Запровадити порядок, відповідно до якого систематично проводитиметься фінансово-економічна оцінка фактичних результатів проведення як кожної окремої операції у сфері залучення кредитів і управління боргом, так і стану боргового портфеля загалом.

5. Сформувати загальну концепцію державних запозичень України, забезпечити парламентський та громадський контроль цих процесів. Це обумовлює певну неусталеність адміністративної та фінансової правозастосовної практики в цій сфері.

На сучасному етапі розвитку, враховуючи дію коронакризи та необхідність відновлення економіки, доцільно здійснювати зовнішні запозичення, в т.ч. від

МФО та шляхом розміщення ОЗДП. Перш за все, це дозволить залучити ресурси дешевше, ніж сьогодні є вартість запозичень на внутрішньому ринку. В період кризових коливань такі дії дозволять не посилювати податкового навантаження в країні та сприяти економічному відновленню. Окрім того, сьогодні позики МФО дозволяють фінансувати перетворення в соціальній сфері та державному будівництві. Це акцентує увагу на тому, що на державному рівні існує необхідність розробки державних інвестиційних програм.

На етапі економічного відновлення з метою послаблення політичної та економічної залежності від МФО, здійснювати шляхом розміщення ОВЗП та здійснювати довгострокові внутрішні запозичення. Для забезпечення ефективної боргової політики Міністерство фінансів повинно проводити моніторинг на міжнародних ринках капіталу, котирувань національних облігацій на зовнішніх ринках, аналізувати поведінку інвесторів щодо українських єврооблігацій, а також враховувати реакцію на певні економічні та політичні процеси які відбуваються в країні. Важливим моментом є також підвищення кредитного рейтингу держави. Враховуючи сучасні тенденції, складно говорити про незалежність від міжнародних фінансових організацій в найближчі 5 років. В такій ситуації, Україні доцільно проаналізувати досвід сусідніх країн у питаннях відновлення боргової стійкості. Зокрема, на увагу заслуговує Польща, де процес відновлення економіки проходив під наглядом та за допомогою МВФ.

Список використаних джерел:

1. Машко А. І. Квасовський О. Р. Теоретичні підходи до визначення сутності дефіциту бюджету. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_8_6
2. Попкова А . Управление Государственным долгом в разных странах. *Банковский вестник*. 2010. № 10. С. 34–41.
3. Богдан Т. Сучасні підходи до управління ризиками державного боргу.

Вісник НБУ. 2011. № 11. С. 10 – 17.

4. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. Редакцією В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.

Кобилянська Юлія Ярославівна
Студентка II курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету

СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Поступове інтегрування України до європейських структур зумовлює аналіз відповідних механізмів, моделей, схем тощо, які використовуються в країнах ЄС, та їх впровадження з відповідною адаптацією у вітчизняні реалії. Системи пенсійного забезпечення, як і пенсійний вік, в європейських країнах дещо відрізняються один від одного. На перший погляд, дані пенсійні системи здаються стабільними, такими, що тривалий час не змінюються, та забезпечують високий рівень пенсій для всіх громадян похилого віку. Але не все так чудово, як нам здається.

На сьогодні кожен четвертий громадянин Європейського Союзу залежить від їхнього пенсійного доходу. Молоді громадяни, шляхом сплати обов'язкових пенсійних внесків до бюджету, змушені утримувати велику кількість пенсіонерів. Пенсії – це одна з найбільших статей державних видатків у країнах Європи, у зв'язку із зниженням народжуваності та збільшенням тривалості життя. Пенсійні системи потребують постійного оновлення, відходу від старих розподільчих схем, переходу на індивідуальне пенсійне планування задля уникнення бідності або великих втрат у доходах після виходу на пенсію.

Слід відзначити, що пенсійні системи європейських країн реформуються практично постійно, особливо в даний період, а суми виплачуваних пенсій